

PÄIHDEPOTILAAT JA KELAN ETUUDET

PÄLY:n koulutustilaisuus

2.5.2013

Kyösti Haukipuro

Ylilääkäri

Kela/ Etelä-Suomen vakuutusalue

Esityksen sisältö

- Työkyvyn arviointi eri tilanteissa
- Kuntoutusraha ja päihdekuntoutus
- Kuntoutuspsykoterapia
- Muusta Kelan kuntoutuksesta

Sairauspäivärahan tarkoitus

Sairausvakuutuslain mukainen sairauspäiväraha korvaa alle vuoden kestäväen työkyvyttömyyden aiheuttamaa ansionmenetystä.

- Vakuutetulla on oikeus sairauspäivärahaan ajalta, jona hän on estynyt tekemästä työtään sairaudesta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi.
- Työkyvyttömyydellä tarkoitetaan sellaista sairaudesta johtuvaa tilaa, jonka kestäessä vakuutettu on sairauden edelleen jatkuessa kykenemätön tekemään tavallista työtään tai työtä, joka on siihen läheisesti verrattavaa.

Kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyys

- Työkyvyttömänä pidetään henkilöä, joka on sairauden, vian tai vamman takia kykenemätön tekemään tavallista työtään tai muuta siihen verrattavaa työtä, mitä on pidettävä ikä, ammattitaito sekä muut seikat huomioon ottaen hänelle sopivana ja kohtuullisen toimeentulon turvaavana
- Edellä olevan lisäksi 60 vuotta täyttäneen työkyvyttömyyttä arvioitaessa painotetaan työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta.

Yleinen työkyvyttömyys työeläkelaeissa

Työkyky on heikentynyt sairauden, vian tai vamman vuoksi vähintään 2/5 yhtäjaksoisesti ainakin vuoden ajan

Arvioidaan hakijan jäljellä olevaa työ- ja toimintakykyä;

- pystyykö hän hankkimaan ansiotuloja sellaisella saatavissa olevalla työllä, jota hänen voidaan kohtuudella edellyttää tekevän otetaan huomioon koulutus, aikaisempi toiminta, ikä, asuinpaikka ja näihin rinnastettavat seikat

Jatk..

Eläkelainsäädännössä edellytetään todettua sairautta, vikaa tai vammaa, joka

heikentää hakijan toimintakykyä pitkäaikaisesti siinä määrin, ettei toimintakyky riitä ansiotyöhön/ kohtuullisen toimeentulon hankkimiseen.

Pitkäaikaistyöttömällä sovelletaan yleistä (TyEL ja KEL) työkyvyn määritelmää ammatillisen sijaan.

Työkykyyn vaikuttavia tekijöitä

- Sairaudet ja vammat
- Sosiaalinen ympäristö
- Työn järjestelyt
- Työyhteisö
- Työympäristö
- Työn vaatimukset
- Ammatillinen osaaminen
- työllisyystilanne

Työkyvyn arviointi yleisesti

- Sairauden olemassaolo
- Sairauden vaikutus toimintakykyyn
- Toimintakyvyn riittävyys työn vaatimukset huomioiden
- Arvio työkyvystä

Sairauspäivärahan myöntämisedellytykset

Henkilö on

- 16 – 67-vuotias
- sairauden vuoksi kykenemätön
 - tavalliseen työhönsä tai
 - siihen läheisesti verrattavaan työhön ja
- on ollut ennen työkyvyttömyyttä
 - omassa tai toisen työssä tai
 - vailla työtä ilman omaa syytään

Alkoholiriippuvaisen työkykyarvio

Sovellettava lainsäädäntö:

- Lyhytaikainen työkyvyttömyys: sairausvakuutuslaki
- Pitkäaikainen työkyvyttömyys: eläkelainsäädäntö

Koulutus (peruskoulutus, ammatillinen koulutus), työhistoria

Päihderiippuvuuden toteaminen, asianmukainen hoito ja kuntoutus – onko saanut hoitoa ja kuntoutusta?

Jatk..

Onko kyseessä monipäihderiippuvuus?

Esiintyykö tutkittavalla muita sairauksia?

- Alkoholien suurkulutuksen seurannaissairaudet
- Muut sairaudet

Sairauksien vaikutus toimintakykyyn

- Arvioitava huomioiden päihdeongelman luonne
- Tilapäinen
- Pysyvä

Alkoholin suurkulutukseen liittyvät

Sisäelinten sairaudet, esim. maksan, haiman ja suoliston sairaudet

Sydän- ja verenkiertoelimistö, esim. lisääntynyt kohonneen verenpaineen riski, veren hyytyvyyden muutokset; lisääntynyt riski aivoverenkierron sairauksiin. Sydänlihassairaus (1-3%:lla alkoholisteista)

Aineenvaihduntasairaudet, esim. diabetes, suolatasapainon häiriöt, vitamiinipuutos, kihti

Keskus- ja ääreishermosto

Onko oheissairauksia?

Aivovammat

Tuki- ja liikuntaelimet

– Vammat ja murtumat kaatuessa, palovammat, paleltumat, vammojen hoitamatta jättäminen

– TULES- sairaudet yleensä

Psykiatriset muut sairaudet : kaksoisdiagnoosi

– Esim. kaksisuuntainen mielialahäiriö, paniikkihäiriö, skitsofrenia

– Onko ollut oppimis- tai kouluvaikeuksia?

Muut

Alkoholiriippuvuus

- ”Riippuvuusoireyhtymää kuvaava keskeinen piirre on vastustamaton, tai ainakin voimakas halu käyttää alkoholia tai psykoaktiivista ainetta”
Kansainvälinen tautiluokitus ICD 10,
riippuvuusoireyhtymän kriteerit (F1x.2)
- Alkoholiriippuvaiselle kehittyy lisääntynyt alkoholin sieto (toleranssi)
- Alkoholiriippuvainen on usein joko humalassa tai vieroitustilassa
- Alkoholivieroitus aiheuttaa mm. keskittymisen ja muistin vaikeuksia, vaikea vieroitustila harhaisuutta (delirium)

Toimintakyvyn arviointi

Suosituksset päihdeongelmaisen neurologisen ja kognitiivisen toimintakyvyn hyvästä arviointikäytännöstä (Toimia)

Suositus 1:

Kun päihderiippuvuutta on syytä epäillä, tulisi potilaan/tutkittavan neurologista tai neuropsykologista toimintakyvyn arviota välittömästi edeltää hengitysilman alkoholin mittaus ja virtsan lääkeaine- ja huumeepitoisuuden seulontakoe. Näihin tutkimuksiin tarvitaan potilaan/tutkittavan suostumus.

Jatk.

Suositus 2:

Todettaessa ajankohtainen alkoholi- /päihderiippuvuus, tulee neuropsykologista, työ- ja toimintakykyarviota varten tehtävää tutkimusta edeltää riittävän pitkä, vähintään 2 kuukauden pituinen todistetusti raitis jakso. Alkoholivieroitus tai vaihtoehtoisesti huume- ja lääkevieroitus on syytä varmentaa laboratorionkokein tai vaihtoehtoisesti ja vaikeimman päihderiippuvuuden ollessa kyseessä myös laitoshoidon avulla.

Ei oikeutta sairauspäivärahaan

- Päihteiden käyttö
- Päihtymys
- Krapula, vieroitusoireet
- Laitoshoito päihteiden käytön vuoksi
(poikkeus: katkaisuhoido ja sen jälkeinen vieroitusoirevaihe)
- Kuntoutuja (-> mahdollisesti kuntoutusraha)

Yhteenvedo eläkenäkökulmasta

Työkyvyttömyyseläkekriteereissä (KEL/TyEL, etc.) eroja, yhteensovittaminen kuitenkin linjana ratkaisuissa

Nuorten kohdalla pyrkimys kuntoutuksen tukemiseen eläkeratkaisun sijaan

Onko syrjäytymisen taustalla ”sairaus, vika tai vamma”? (esim. merkittävät oppimishäiriöt ja tai kehitysvammaisuus tai psykiatrinen muu sairaus alkoholiriippuvuuden lisäksi) – asianmukainen arviointikäytäntö tärkeä

Jatk.

Päihderiippuvuuteen liittyy päihteen himo – hengitysilman alkoholin mittaus rutiiniksi tutkimusten yhteydessä

Päihdesairaudessa pyrittävä arvioon asianmukaisen hoito- ja kuntoutusprosessin jälkeen, kuten muissakin sairauksissa

Keskushermostosairauksissa kliininen kuva ja seuranta korostuvat yksittäisiin tutkimustuloksiin verrattuna

Kuntoutusraha ja päihdekuntoutus

Kuntoutusrahan saamisen yleiset edellytykset

- 1) Kuntoutuksen tarkoituksena kuntoutujan työelämään tulo, työelämässä pysyminen tai sinne palaaminen
- 2) Kuntoutuja 16-67–vuotias
- 3) Estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä
- 4) Kuntoutusta annetaan tämän lain 18 § ja 19 §:n perusteella (=Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista, 566/2005)

Kuntoutusraha lakisääteisen kuntoutuksen ajalta (18 §)

- 1) Kelan kuntoutuslain 2 luku
- 2) Terveysturvotolain 29 §
- 3) Työterveyshuoltolain 12 tai 14 §
- 4) Vammaispalvelulaki 8 §:n 1 momentti sopeutumisvalmennuksen osalta
- 5) Lastensuojelulaki, kehitysvammaisten erityishuollosta annettu laki tai päihdehuoltolaki perhekuntoutuksen osalta

Kuntoutusraha päihdesairaalle

Voidaan myöntää

Perhekuntoutukseen

– päätös päihdehuoltolain nojalla

tai

Yksilökohtaiseen kuntoutukseen

– päätös terveydenhuoltolain,
työterveyshuoltolain tai päihdehuoltolain nojalla

Kuntoutusraha päihdehuoltolain mukaisen yksilökuntoutuksen ajalta (KKRL 18§)

- kuntoutus perustuu sosiaalihuoltolain perusteella laadittuun huoltosuunnitelmaan tai päihdehuoltolain perusteella laadittuun kuntoutussuunnitelmaan
 - käytävä ilmi miten kuntoutuksella pyritään edistämään työelämään tuloa, työelämässä pysymistä tai sinne palaamista
- kuntoutus toteutetaan Kelan hyväksymässä päihdehuollon kuntoutuslaitoksessa
- Kuntoutusrahapäätös enintään 75 arkipäiväksi kerrallaan, uusi päätös edellyttää aina uutta huolto- tai kuntoutussuunnitelmaa

Yksilökohtainen päihdekuntoutus

- *terveydenhuoltolain tai*
- *työterveyshuoltolain* perusteella

Voidaan maksaa, kun kuntoutusrahan myöntämisen edellytykset täyttyvät

Kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös avokuntoutuksen ajalta ja silloin, kun kuntoutusta on annettu muussa kuin Kelan hyväksymässä päihdehuollon laitoksessa

Kuntoutusrahaa saaneet päihdehuoltolain perusteella v. 2011

Kuntoutusrahaa saaneet päihdehuoltolain perusteella v. 2011

	Kuntoutujat	Ikäryhmä				
		16-24	25-34	35-44	45-54	55-64
Päihdehuoltolaki	1757	172	533	451	437	163

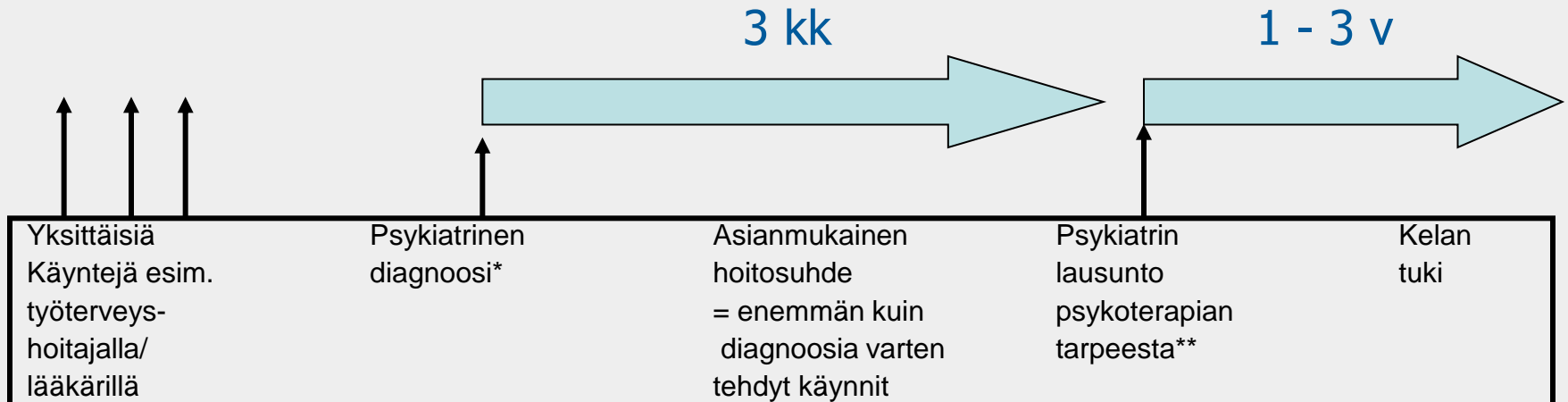
Päihdeongelmaisen toimeentuloturva päihdekuntoutuksen ajalta

1. Kuntoutujan ensisijainen toimeentuloturva on KUNTOUTUSRAHA, jos sen edellytykset täyttyvät
2. Mikäli kuntoutusraha-oikeutta ei ole, selvitetään oikeus SAIRAUSPÄIVÄRAHAAN
3. Jos ei työkyvytön (eikä Kura- eikä sv-päiväraha-oikeutta, toimeentuloturvana TOIMEENTULOTUKI

KUNTOUTUSPSYKOTERAPIA

- Kuntoutuspsykoterapian tavoitteena on kuntoutujan työ- tai opiskelukyvyn tukeminen tai parantaminen, kun mielenterveyden häiriö uhkaa henkilön työ- tai opiskelukykyä
- Kuntoutuksen keinoin pyritään
 - Turvaamaan työelämässä pysyminen, sinne siirtyminen tai mahdollistamaan sinne palaaminen taikka
 - Tukemaan opintojen edistymistä ja niiden loppuun saattamista
- Kuntoutuspsykoterapiana korvataan lääketieteellisesti perusteltua ja tutkimustietoon perustuvaa tarpeenmukaista kuntouttavaa psykoterapiaa
 - tuettavan kuntoutuspsykoterapian tulee olla hyvän kuntoutuskäytännön mukaista ja perustua erityisasiantuntemukseen ja erityisosaamiseen

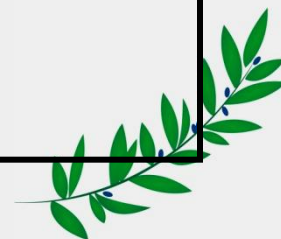
Ohjaus kuntoutuspsykoterapiaan

- Julkisessa terveydenhuollossa tai yksityissektorilla hoito, jonka pitää olla yleisen hyvän hoitokäytännön mukaista
- Hoidon tulee olla laajempaa kuin vain diagnoosin tekeminen tai lausuntoa varten tehdyt käynnit
- 3 kk:n hoitosuhteen jälkeen > psykiatrian erikoislääkärin arviot diagnoosista ja kuntoutustarpeesta, jolloin käyntejä psykiatrilla vähintään kaksi kertaa

* Diagnoosin tekee psykiatri, työterveyshuollon lääkäri tai muu lääkäri

** Oltava psykiatri tai erikoistuva kuten etuusohjeessa sanottu, useampia käyntejä (vähintään 2 kertaa)

Kuntoutuspsykoterapian oikea-aikaisuus

- Diagnostinen tutkimus ja sen perusteella laadittu hoito- ja kuntoutussuunnitelma
- Vähintään 3 kk hoito diagnosoituun sairauteen
- Ellei työkykyä ole menetetty, kuntoutuspsykoterapian voi aloittaa pian em. jälkeen ylläpitämään työkykyä. Jos lääkehoito on katsottu aiheelliseksi, odotetaan tilanteen vakiintumista.
- Jos on työkyvytön, tulee olla jotain merkkiä alkavasta toipumisesta, jotta voidaan arvioida, onko realistista työelämätavoitetta

Päihteiden käyttäjä psykoterapian hakijana

Oltava realistinen työelämätavoite

- Ei liian vaikea päihderiippuvuus
- Ei palautumattomia seurannaissairauksia

Kun ensisijainen tavoite on kohtuukäytön tai päihteettömyyden saavuttaminen, terapia kuuluu terveydenhuollon vastuulle. Myöhemmin kuntoutuspsykoterapian osatavoite voi olla päihteettömyys, erityisesti jos muu työkykyä heikentävä/uhkaava mielenterveydenhäiriö altistaa päihdekäytölle

Jatk..

Oikea-aikaisuus:

- Päihderiippuvaisella aktiivisen käytön jatkuminen, erityisesti pakonomainen ja hallitsematon käyttö estävät kuntoutuspsykoterapiasta hyötymisen

Pohdinnan alla rajanveto mm. seuraaviin:

- Estääkö kannabis x 1/viikko
- Estääkö ”hallittu” humalajuominen 1-2x/viikko
- Opiaattiriippuvuuden korvaushoito

Muusta Kelan kuntoutuksesta

Kuntoutujat vuonna 2012

Vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus

Josta mm.

Ammatillinen koulutus yht. 6 170

– Ammattikoulutus 5 040

– Korkeakouluopiskelu 830

TYK-kuntoutus 2 570

Työhönvalmennus 1 300

Kuntoutustutkimus 1 130

Työ- ja koulutuskokeilu 1 020

Kuntoutustarveselvitys 640

Vaikeavammaisten lääkinällinen kuntoutus

Josta mm.

Fysioterapia 14 380

Puheterapia 6 160

Toimintaterapia 5 340

Yksilöllinen kuntoutusjakso 3 120

Sairausryhmäkohtaiset kurssit 1 480

Psykoterapia 670

Neuropsykologinen kuntoutus 350

Kuntoutuspsykoterapia

Kuntoutuspsykoterapia yht. 20 040

– Aikuisten psykoterapia 13 790

– Nuorten psykoterapia 6 260

– Kehittämishankkeet 30

Harkinnanvarainen kuntoutus

Josta mm.

Kuntoutuskurssit yht. 29 150

– ASLAK 13 780

– Tules 7 180

– Mielenterveyskuntoutuskurssit 2 240

Yksilöllinen kuntoutusjakso 3 380

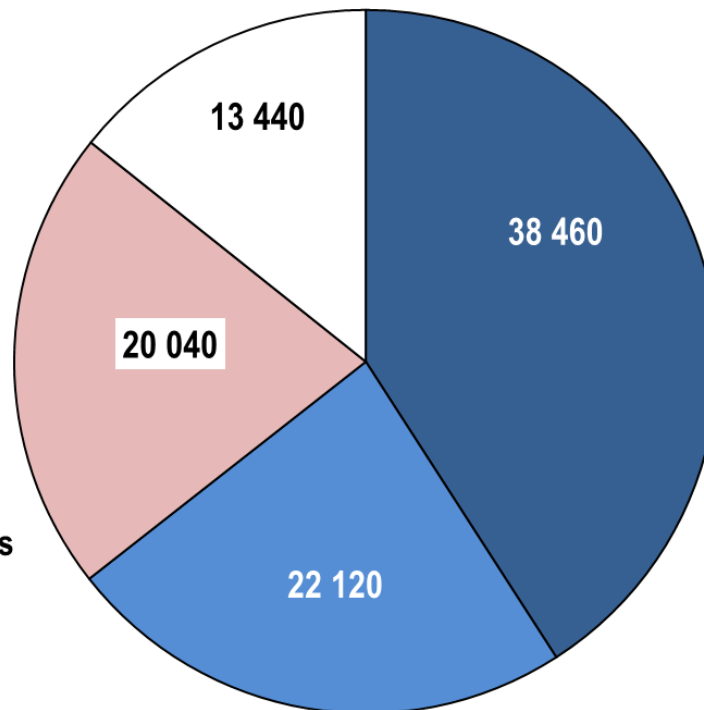
Sopeutumisvalmennuskurssit 3 340

Kehittämistoiminta 1 580

TYK-kuntoutus 320

Neuropsykologinen kuntoutus 200

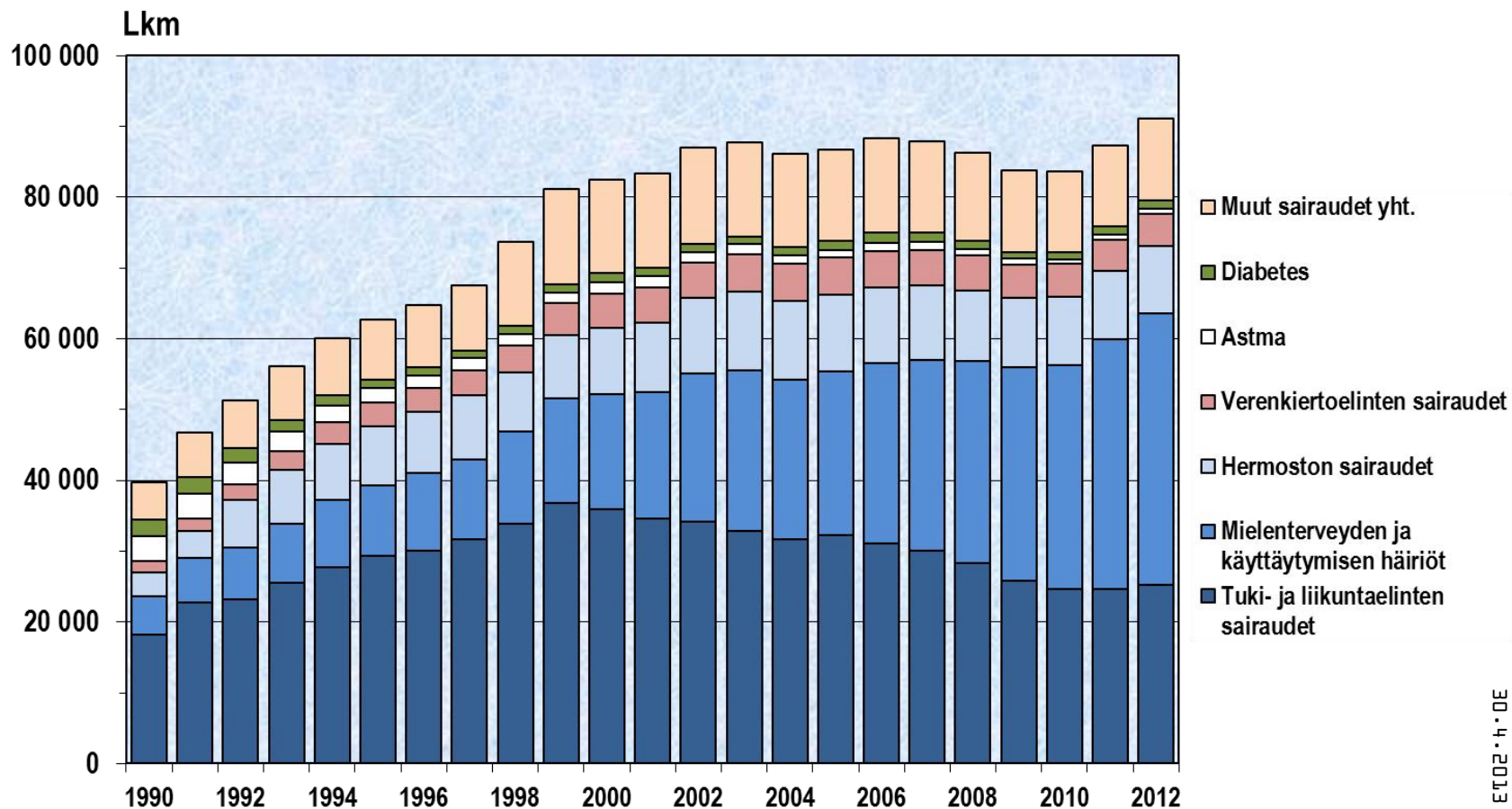
Kuntouttava hoito 80

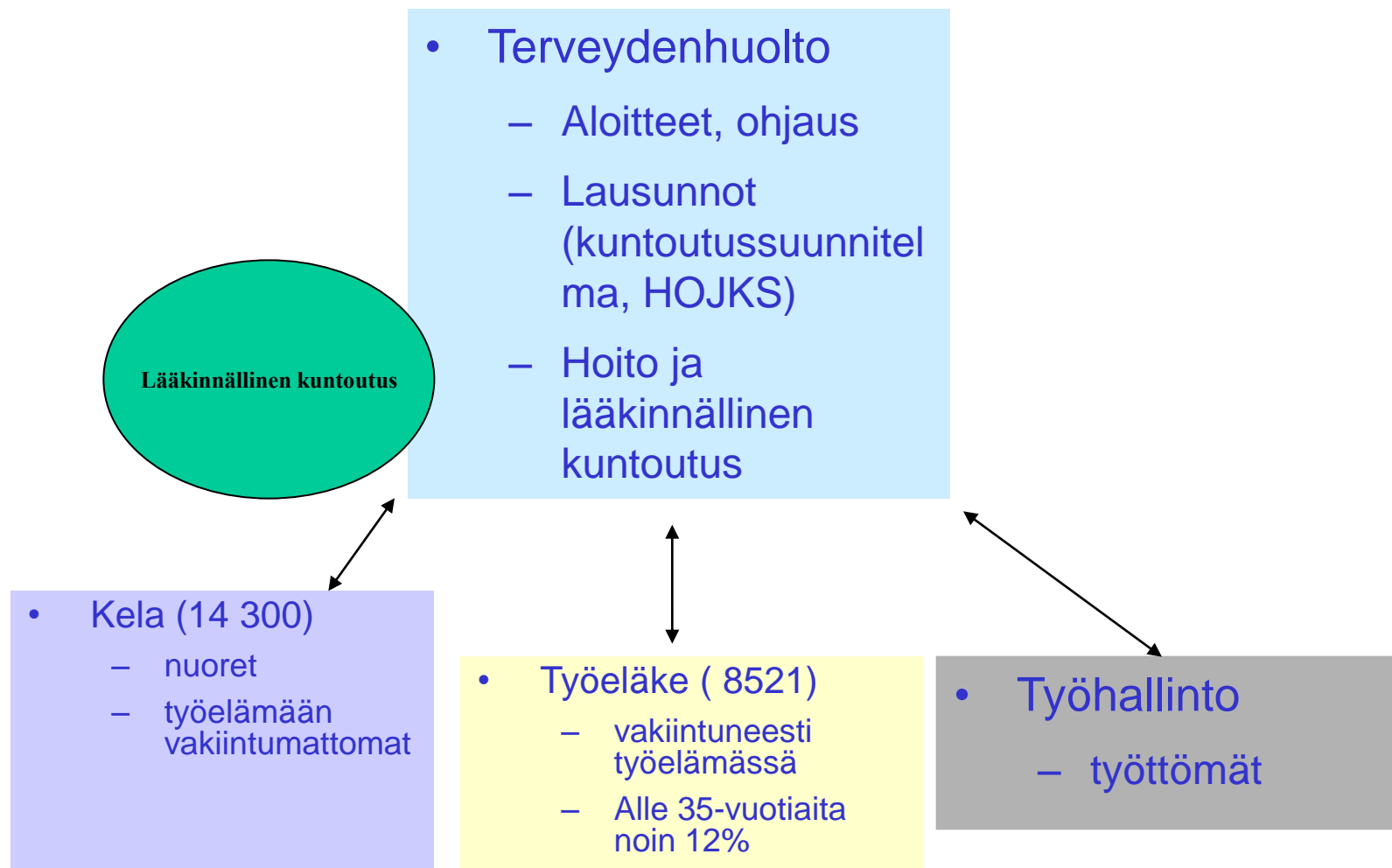
Kuntoutujia yht. 91 150

Kuntoutusrahan saajia 53 130
joista Kelan kuntoutujia 38 160

Kuntoutujat sairauksittain 1990-2012

Ammatillinen kuntoutus Suomessa

Kelan ammatillisen kuntoutuksen kohderyhmät

työelämään vakiintumattomat työkäiset

> kohderyhmään kuuluvat mm. pitkään työstä poissa olleet sekä työttömät, jotka täyttävät Kelan kuntoutuksen myöntämisen edellytykset

nuoret

> nuorten kohdalla ammatillinen kuntoutus tulee nähdä mahdollisuutena saada ote työelämästä

> sosiaaliset kriteerit ja syrjäytymisen ehkäiseminen tulee ottaa tässä ryhmässä erityisesti huomioon

Kela vastaa myös ryhmämuotoisesta kuntoutustoiminnasta

Kelan ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytykset (KKRL 6§)

Vakuutetulla on oikeus saada työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi tarkoituksenmukaista ammatillista kuntoutusta, jos

- 1) asianmukaisesti todettu sairaus, vika tai vamma todennäköisesti aiheuttaa sellaisen **uhkan**, että vakuutettu tulee työkyvyttömäksi, taikka
 - 2) vakuutetun työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien on katsottava sairauden, vian tai vamman vuoksi **olennaisesti heikentyneen**.
- Nuoren työkyky ja ansiomahdollisuudet ovat olennaisesti heikentyneet, jos sairaus aiheuttaa olennaisia rajoituksia ammatin tai työn valinnassa

Suunnitellun kuntoutuksen tulee olla **tarkoituksenmukaista**

Työkykyyn vaikuttavat kuitenkin sairauden tai vamman lisäksi muutkin tekijät, kuten sosiaaliset ja taloudelliset seikat (ks. myös HE 3/2005). Arvioinnissa otetaan huomioon kuntoutujan sairaudet, ikä, koulutus, ammatti, aikaisempi toiminta ja työ sekä sosiaalitaloudelliset seikat

Terveysosasto

Kelan ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteet(KKRL7§)

Ammatillisena kuntoutuksena järjestetään

- perus-, jatko- ja uudelleen koulutusta sekä tällaisen koulutuksen suorittamiseksi välttämätöntä yleissivistävää koulutusta ja valmennusta, ja
- kuntoutustarvetta ja –mahdollisuuksia selvittäviä tutkimuksia,
- työ- ja koulutuskokeiluja
- työhönvalmennusta,
- työkykyä ylläpitävää ja parantavaa valmennusta (Tyktoiminta),
- muita edellä mainittuihin toimenpiteisiin rinnastettavia opiskelun tai työn kannalta välttämättömiä toimenpiteitä

KUNTOUTUSTARVESELVITYS

- selvitetään, voidaanko kuntoutuksellisin keinoin ehkäistä tai vähentää työkyvyttömyyden uhkaa (mahdollisuus toteuttaa myös harkinnanvaraisena)
- työkäiset ja nuoret, joiden työ- tai toimintakyvyssä on rajoitteita, joiden vaikutusta ei ole riittävästi selvitetty ja jotka vaikeuttavat kuntoutuksen suunnittelua. Rajoitteiden vaikutus työssä selviytymiseen epäselvä. Syrjäytymisvaarassa oleva nuori, jonka kokonaistilanne vaatii selvittelyä
- lyhyt (1-3 pv) asiantuntija-arvio asiakkaan
 - Työkyvystä
 - Kuntoutuksen tarpeesta
 - Kuntoutusmahdollisuuksista ja keinoista

KUNTOUTUSTUTKIMUS

- Monipuolinen lääketieteellinen, ammatillinen, sosiaalinen ja psykologinen tutkimus **ammattillisten kuntoutusmahdollisuuksien** selvittämiseksi.
 - asiakkaalla useita toimintavajavuutta tai työrajoituksia aiheuttavia sairauksia tai vammoja, tai
 - sosiaaliset tai muut suoriutumisongelmat vaikeuttavat kuntoutussuunnitelman tekoa tai
 - suunnitteilla on ammatinvaihto tai koulutus ja suunnitelman laatiminen edellyttää moniammatillista arviointia
 - ja joille paikallisten toimijoiden asiantuntemus ja keinot eivät ole riittäviä ammatillisen suunnitelman laatimiseksi
 - Nuoret erityisesti, kun kyseessä on vaikea-asteinen häiriö tai kun lievempi häiriö esiintyy yhdessä muun työ- tai toimintakykyä rajoittavan fyysisen tai psyykkisen sairauden kanssa.

TYÖKOKEILU

- kohderyhmä: aikuiset, joiden työelämän paluuta tai ammatin vaihtoa on tarpeen selvittää sekä nuorille, joiden on vaikea työllistyä, saada opintoja päätökseen tai löytää soveltuvaa koulutusala.
- selvittää työelämässä suoriutumisen mahdollisuuksia
- laatia ja täsmentää kuntoutussuunnitelmaa
- kuntoutuslaitoksen työlinikassa (enintään 6 viikkoa) tai
- työpaikalla (1-2 kk), jolloin tavoitteena on usein sijoittuminen kokeiltavaan työhön

KOULUTUSKOKEILU

- kohderyhmä: vaikeavammaiset nuoret tai muut koulutusalan valinnassa erityisiä vaikeuksia kokevat asiakkaat
- arvioidaan koulutusmahdollisuuksia, tutustutaan ammattialaan ja yleensä kouluelämään
 - koulutusmahdollisuuksien arvioimiseksi voidaan järjestää ammatillisissa oppilaitoksissa
 - kesto muutamasta päivästä kahteen viikkoon

TYÖHÖNVALMENNUS

- työssä tapahtuvaa harjoitusta, jolla pyritään parantamaan yleisiä työvalmiuksia. Voi olla tarpeen esim. kuntoutustutkimuksen tai työkokeilun jatkona
 - kohderyhmä: asiakkaat, jotka tarvitsevat tukea työelämään siirtymiseen tai palaamiseen.
 - työpaikalla
 - kuntoutustutkimuslaitoksessa, työlinikassa
- Työhönvalmennus on harjoittelua käytännön työssä tavoitteena sijoittuminen työelämään
 - henkilökohtainen valmennus
- Kesto yleensä 2-6 kk, erityisyystä pitempikin

MIELENTERVEYSKUNTOUTUJIIEN TYÖHÖNVALMENNUS

- työelämään liittyvien tavoitteiden lisäksi huomio arkielämän toiminnoista selviytymiseen ja kodin ulkopuoliseen toimintaan osallistumisen tukeminen
 - kohderyhmä: asiakkaat, joilla ensisijainen työkykyä alentava ja työllistymistä vaikeuttava sairaus on aina psyykinen sairaus.

KOULUTUS

- tavoitteena on sellainen koulutus, jolla kuntoutuja voi sijoittua työhön, jossa sairaus ei aiheuta rajoituksia tai rajoitukset ovat mahdollisimman vähäisiä.
- ammatillista kuntoutusta koskevien perusedellytysten lisäksi suunnitellun koulutus- ja ammattiala tulee olla sairauden kannalta sopiva
- nuorelle, jolle sairaus aiheuttaa olennaisia rajoituksia ammatin tai työn valinnassa, on mahdollista kustantaa ammatillinen peruskoulutus
- uudelleen koulutus tulee kyseeseen, kun henkilö ei suoriudu entisestä työstään edes työjärjestelyjen tai työn keventämisen avulla, mutta työkykyä on jäljellä johonkin muuhun työhön.

AMMATILLISET KUNTOUTUSKURSSIT

Aikuisten lyhytkestoisia ja
pitkäkestoisia
kuntoutuskursseja

Nuorten kuntoutuskursseja

- Samalle kurssille kuntoutujia eri sairausryhmistä
- Kursseihin kuuluu aina työharjoittelu
- Oltava realistiset työllistymismahdollisuudet
- Oltava yhteys terveydenhuoltoon (esim. terveyskeskus, psykiatrian pkl), josta suositus kuntoutuskurssille
- Aloite voi tulla myös Kelasta esim. sairauspäiväraahavalmistelun yhteydessä

AMMATILLISET KUNTOUTUSKURSSIT ...

- Kohderyhmänä ovat vajaakuntoiset henkilöt, joilla sairaus ja erilaiset elämänhallinnan vaikeudet rajoittavat työelämään sijoittumista ja kuntoutustoimenpiteet ovat ammatillisen tavoitteen saavuttamiseksi tarpeen.
- Nuorten kohdalla tulee erityisesti ottaa huomioon kokonaistilanne ja mahdollinen syrjäytymisuhka
- Elleivät ammatillisen kuntoutuksen myöntöedellytykset täyty mutta työssä suoriutumisessa on kuitenkin sellaisia pulmia, joihin voitaisiin joillakin työvälineillä tai ammatillisia valmiuksia lisäävillä kursseilla vaikuttaa, voidaan näitä kustantaa harkinnanvaraisena kuntoutuksena

NUORTEN AMMATILLISET KURSSIT

- 16-25-vuotiaat, joilla sairaus tai vamma aiheuttaa työkyvyn olennaisen heikentymisen tai työkyvyttömyyden uhkan
- Tai joiden työkyky on alentunut siinä määrin, että kuntoutustoimenpiteet ovat tarpeen ammatillisen tavoitteen saavuttamiseksi
- Sairauden lisäksi työhön tai koulutukseen sitoutumisen esteenä voivat olla elämänhallinnan puute ja syrjäytyminen
- Kursseille valittavat voivat olla vailla koulutusta tai koulutuksen keskeyttäneitä tai ammattiin valmistuneita, joiden on vaikea työllistyä
- Kuntoutujalla tulee olla realistiset mahdollisuudet työllistyä ja hänellä tulee olla motivaatiota ja kykyä käsitellä asioitaan ryhmämuotoisessa kuntoutuksessa

Nuorten ammatilliset kurssit ...

- Kurssi toteutetaan aina avomuotoisena (kuntoutujille tarjotaan mahdollisuus yöpymiseen)
- Kurssikokonaisuuden kesto on 125 vuorokautta
 - ryhmämuotoinen avojakso, jonka pituus on 40 vrk ja toteutetaan kolmessa tai neljässä osassa
 - yksilöllinen työharjoittelu, jonka kesto on 80 vrk ja toteutetaan kahdessa tai kolmessa osassa
 - työharjoittelun aikana palveluntuottaja järjestää kuntoutujalle ohjauskäyntejä
 - lähtökohtana on, että kurssin ryhmäjaksot ja työharjoittelu toteutetaan yhtenä kokonaisuutena
 - ryhmäjakson ja työharjoittelun lisäksi kurssiin kuuluu 5 yksilöllistä seurantapäivää kuuden kuukauden kuluessa kurssin päättymisestä

AIKUISTEN AMMATILLISET KURSSIT

- 26-60-vuotiaat, joilla on työkyvyttömyyden uhka tai työkyvyn olennainen heikentyminen
- Tai joiden työkyky on alentunut siinä määrin, että kuntoutustoimenpiteet ovat tarpeen ammatillisen tavoitteen saavuttamiseksi
- Kuntoutujat voivat olla:
 - Ammattiin valmistuneita tai vailla ammatillista koulutusta olevia, joilla vajaakuntoisuus ja/tai elämänhallinnan vaikeudet rajoittavat työelämään sijoittumista
 - Työelämästä syrjäytyneitä tai syrjäytymisuhan alaisia työkäisiä
 - Sairauspäivärahalla tai kuntoutustuella olevia, jotka tarvitsevat kurssien tarjoamaa tukea työelämään paluussa

Kelan ammatillisen kuntoutuksen kriteerit täyttyvät ja kyseessä on nuori tai työelämään vakiintumaton työkäinen henkilö

- Ei ammatillista koulutusta
 - Kuntoutustutkimus
 - Työkokeilu
 - Koulutuskokeilu
 - Ammatillinen koulutus
 - Työhön siirtyminen koulutuksen jälkeen
- Ammatillinen koulutus
 - Työkokeilu
 - Työhönvalmennus
 - Koulutuskokeilu
 - Ammatillinen koulutus
 - Työhön siirtyminen koulutuksen jälkeen

Soveltuvia kuntoutustoimenpiteitä

- Kuntoutustarveselvitys ja kuntoutustutkimus erityisesti, jos nuorena ennen päihderiippuvuutta on useita keskeytyneitä koulutuksia, ei työhistoriaa tai päihderiippuvuuden aiheuttama poissaolo työelämästä on pitkä
- Mielensterveyskuntoutujien työhönvalmennus voi olla soveltuva, jos muu mielensterveydenhäiriö jatkuu päihteettömyydestä huolimatta

Jatk..

- Kuntoutuslaitoksessa alkava työkokeilu tukee kuntoutuksen alkuvaihetta, jos elämänhallinta on päihderiippuvuuden aikana puuttunut
- Suoraan työpaikalle myönnettävä työkokeilu tulee Kelan asiakaskunnassa harvoin kyseeseen

Jatk..

- Ammatillinen koulutus edellyttää hyvää hoidollista tilannetta ja tavoitteeksi asetettua terveydentilalle sopivaa työtä/ammattia
- Nuoren kuntoutusrahassa tavoitteena olevan ammatin ei tarvitse olla yhtä ehdottomasti selvillä
- Ammatillinen uudelleen koulutus päihdehäiriön yhteydessä harvoin

Tapaus A

- Ammatillista kuntoutusta hakiessaan 26-vuotias
- Päihteet: 13vuotiaasta alkoholi+ lääkkeet, myöhemmin kannabis, ekstaasi ja ennen hoitoon hakeutumista gamma, lakka, amfetamiini, bubrenorfiini. Yksi lyhyt päihdepsykoosi.
- Työ- ja koulutus: 22- vuotiaana aloittanut opinnot, mutta niissä ei edistymistä ja päihdekuntoutus aloitetaan 24- vuotiaana. Saa kuntoutusrahaa laituskuntoutuksen ajalta.
- Päihteettömyyden aikana (puolen vuoden seuranta) diagnostisoidaan keskivaikea masennus, siihen lääkehoito ja terapia sekä päihdekuntoutus jatkuu. Oireena mielialan lasku, itsetuhoajatuksia, keskittymiskyvynvajeutta ja aloitekyvyttömyyttä. BDI 26>10. SOFAS x>45>70(seuranta 1v)
- DG: F19.21, F32.1
- 26-vuotiaana hakee toipumisvaiheessa Kelasta ammatillisena kuntoutuksena koulutus: aiemmin aloitetun tutkinnon loppuun suorittaminen (ammattikoulutus)
- Ammatillinen kuntoutus myönnetään koulutuksena